

САҢА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата

ХАҢАТ 1951 СЫЛ ААТЫННЫҢ 15 КҮНҮТТЭН ТАКСАР

2003 жыл

ЫАМ ЫЙЫН

27 КҮНЭ

ОТГУОРУННЬУК

№ 60 (8971)

ҮӨРЭХ КЫҤАЛАРЫҢАР – ТИҤЭХ ЧУОРААН

Тиҥэх чуораан... Бу тыллары иһиттэринэ хас биридди киһи харабар оскуола, биригэ үөрэммит табаарыстара, убаастыыр учууталлара көстө түһэллэр. Ким эрэ көннөрү үөрэх дьиэтин түмүктүүр, ким эрэ оскуоланы кытта бүтэһиктээхтик быраһаайдаһар күнэ Тиҥэх чуораан быраһынньыга буолар.

Ыам ыйын 25 күнүгэр улуустат бары нэһилиэктерин оскуолаларыгар Тиҥэх чуораан быраһынньыга буолан ааста. Ол курдук, улуустаабы гимназия спортивнай саалатыгар сарсыардаттан оҕо-уруу тобуруһун, учууталлар, төрөппүттэр, ытырыһылаах ылдыһыттар кытыылаах үөрэх дьиэтин түмүктүүр дыһал үөрүүлээх быһыыга-майгыга ытылыһына.

Тиҥэх чуораан үөрүүлээх чааһын гимназия нуучча тылын уонна литературатын учуутала Л.Е.Кириллина иһлээн-саалаан ыпта. Муниципальной тэриллии баһылыгы солбуйааччы А.С.Иустинова, улуустаабы үөрэх управлениетын начальнига Е.С.Сидоров выпускниктарга, үөрэнээчилэргэ аһаан эбэрдэ тылларын эттилэр, баба санааларын тиэртилэр. Гимназия директора С. В. Тобохов оҕолору эбэрдэлээн туран, кылаас аайыттан "Сыл гимназияһа", "Сыл общественнига" ааты ылбыт оҕолорго харчынан бириэмийэни, ону сэргэ быйыл оскуоланы бүтэрээри сылдыар, республикатаабы олимпиада кыайылаахтарыгар үөрэххэ кирбэттэрин туһулуур сертификаттары туттартаата. Выпускниктары бу үөрүүлээх күнүнэн алын сүһүөх оскуолаба үөрэппит маңнайгы учууталлара эбэрдэлээтилэр. Төрөппүттэр ааттарыттан С.С. Сибирякова оҕолорго алгыс тылын тиэртэ, онтон хас биридди төрөппүт оҕотугар оскуоланы бүтэрээччи лицензтиин кэтэртэ.

Салгыы выпускниктар гимназияба үөрэнэ хаалар оҕолорго баба санааларын тиэртилэр, эһил кинилэр туһахтарын хатарар быйылгы X кылаастарга өйдөбүннүк бэлэхтэрин

биэрдилэр. Ол кэннэ быйыл государственной экзамены туттарар IX кылаастары VIII кылаас үөрэнээччилэргэ эбэрдэлээн, ырыаларын бэлэхтээтилэр.

Быраһынньык саамай долгутуулаах түгэнинэн алтан чуорааны тыаһатын буолла. Бу 10 сылы мэлдьи чугдаарбыт күндү дорбоон кимнээххэ эрэ бүтэһиктин тыаһаата. Чуорааны тыаһатар чизэкс гимназияны кыһыл көмүс медалынан бүтэрээри сылдыар выпускниктар Маша Спиридонова (математическай кыл.), Жена Сыромятникова (гуманитарнай кыл.), Лида Неустроева (техническай кыл.) тигистилэр. Түмүккэ VIII гуманитарнай кылаас үөрэнээччигэ Сардаана Янышева оҕо саас туһунан ырыатын ылаата. Салгыы үөрэнээччилэр, учууталлар бары кылаас чаастарынан тарбастылар.

Кыһаһтын гимназияны бүтэрээчилэр тэрээһиннэринэн "Капустник" буолла. Үөрэх дьиэтин түмүктээн, сорохтор сайынны сынныаланна тарбастыбыт, сорохтор инкилэригэр өссө даһаны долгутуулаах, тыһааһынаах күннэр турдактара. Оҕон быйыл оскуоланы бүтэрэр оҕолорго барыларыгар талыт үөрэхтэригэр кириэллэригэр бабарабыт.

Оксана ЯКОВЛЕВА,
IX гуманитарнай кылаас үөрэнээччигэ.

Хаартыскаларга: улуустаабы гимназия выпускниктара Тиҥэх чуораан быраһынньыгар.

"Оскуола аалысын" намыһай музыкатыгар уйдаран, школьной формалаах кыргыттар уонна уолаттар илии-илинэлэриттэн тугуһан долгулдуһа хаамыстылар. Кинилэргэ бүгүн умуллубат кэрэ-бэлэ күн – тиҥэх чуораан. Соторутаабыта эрэ этэ дии быһкайкаан сэрбэспит оҕолор оскуола боруугун аан бастаан атылаабыттара. Ол кэнтэн хайысах уон сыл илии хотобонуну устан ааһа охсубут. Оскуолаттан арахсар долгутуулаах күн

күөрэйэ көтөн тахсыбыт. Аны билгигин улахан олох кизин аартыгар тахсыыга биригэ саамай суолталаах, быһаарылаах кэм-уон сылы быһа ылбыт билиини "отчуоттуур" государственной экзаменнар сабаланыахтара.

Д.П. Коркин аатынан Чурапчытаабы республиканскай орто спортивнай интернат-оскуола спортивнай саалатыгар тиҥэх чуораанга аһаанмыт дьоро күн тэтиһинээхтик ытылыһына. Оскуоланы бүтэрээччилэргэ алгыс тылларын аһаан оскуола директора, "Бочуот Знага" орден кавалера, РФ үтүөлээх учуутала Л.Т. Егорова, үөрэх управлениетын специалистка Л.М. Федотова, сэлэннээх дыһалтатыттан С.С. Морфунин тыл эттирэр. Оскуоланы быйыл республикабыт араас улуустарыттан, ол иһигэр Эдьигээнтэн, Мэнэ-Хаҥаластан, Аммантан, Уус-Алдантан, Тааттадан уонна бэйэбит улуустат араас нэһилиэктериттэн барыта 66 оҕо үөрэнэн, спорт араас хайысхаларыгар дьарыктанан интернат-оскуоланы бүтэрдилэр. Кинилэр кэкиллэригэр дуобат тумара толоонугар улуус, республика чизин үгүстүк көмүскэбит С. Варламов, сүүрүүгэ Дальнай Восток чемпиона А. Кардашевский, хотугу многоборьега Саха Республикатын чемпиона Д. Скрыбин, үөрэх бастыга Я. Яковлева уо.д.а. бааллар.

"СО" корр.

Ыам ыйын 25 күнэ. Дирингээри агро-оскуола. Манна тиҥэх чуораан лыныһа тыаһа чугдаарда. Чугдаарда сити-хотуу аттестатын ылар 40 эдэр сүрэхтэр эрчимнээх тэбиэлэринэн.

Тиҥэх чуораан үөрүүлээх линейкатыгар үгүс эбэрдэ тыл атилиһэн, баба санаа бастыга аһаанна. Ол курдук, оскуола директоруттан И.Г.Корякинтан сабалаан улуустаабы дьык кэргэн политикатын уонна социальнай көмүскэл управлениетын начальнига С.И.Никитин, төрөппүттэр

ааттарыттан Иосиф Хоютанов, эһэ Прокопий Флегонтов уо.д.а. эбэрдэ тылларын эттилэр.

Үөрэнээччилэр үөрэх дьиэтин түмүгүнэн аһал бириэмийэлэри ыллылар. А.П.Илларионов аатынан бириэмийэ Гая Собакинна (XI кылаас), Эрилик Эристин аатынан бириэмийэ Витя Посельскайга (VIII кылаас), Сима Сергеев аатынан бириэмийэ Аня Тарабукинага (IV кылаас), оскуола профсоюзун аһал бэлэбэ Колл Эверстовка (XI кылаас) туттарылыһылар. Оттон Петя Петров (VI кылаас), М.Р.Сысоловтин, Айта Гоголева (XI кылаас) И.Е.Захаров, Дима Пестерев (IX кылаас) И.И.Захаров, Саша Гоголев (IV кылаас) Аба дойдуга Улуу сэримин кытыылааба Д.И.Дьячковскай, Венера Софронова (IX кылаас) С.П.Калитинова полечительскай көмөлөрүн ылар чизэкс тигистилэр.

Ити курдук алтан чуораан тыаһа ситиһинээх экзамены мэкитилээн, оскуоланы бүтэрээччилэргэ дьоллоох-соргулаах олох кизин аартыгар бэйэлэрин суолларын тэһэллэригэр бабаран, үөрүү өрөгөйө алгыс тылынэн түмүктэннэ.

Прокопий ФЛЕГОНТОВ,
тыыл, үлэ ветерана,
СР культуратын туйгуна,
улуус Бочуоттаах гражданина.

Сонуннар АСПИРАНТСКАЙ ААҤЫЛАР

Билиһиги кэмгэ үөрөх үлэһиттэригэр ирдэбил үрдээн турар. Аһыгы учуутал педагог эрэ буолбаах, чинчийэччи быһытынан эмиз кизин билиһилээх-көрүүлээх, айар дьобурдаах буолуохтаах. Калыһыгы кэмгэ үөрэх үлэһитэ наукаҥан дьарыктанара кизиник таранан эдэрэ көрөһсөһүлээһин бэлэтээһэ наада.

Ыам ыйын 16 күнүгэр улуустаабы гимназия уонна колледж научнай библиотекатыгар билиһи улуустат педагог-ученыйдарын, аспиранттары уонна соискательдерин III научнай ааҥылыгара буолан ааста. Бу аспирантскай ааҥылар үс сыһааһыта аан бастаан тэриһиллэн ытыһылыһытара мэнэбэ буолуола. Бүтүгү күнүгэ билиһи улуустаттар научнай үлэһэ суолта биэрэн, бэйэ научнай кадрдарын иһтин таһаары кэскиллээһин өйдөөн, наукаҥан дьарыктанар учууталлары өйөөһүн түмүгэр улуустаабы гимназияттан иһи учуутал педагогическай наука кандидатын үрдүк аатын чизэһэстэктик суктутар. Ол курдук, А.Ф.Бортник, М.А.Манасьева 2002 сыл алтынныгыгар Дьоккускайга бэйэлэрин темаларынан кандидатскай диссертацияларын ситиһинээхтик көмүскээн, билиһин Москуаттан Үрдүк аттестационнай комиссияттан туолу докумуоннарын тутан, билиһи бары кизин туттар дьоммут буолулар.

Аспирантскай ааҥылар сабаланыаһарын иһинэ "Чурапчы улуута" муниципальнай тэриһили баһылыгына социальнай, "Холуу-остарга солбуйааччы А.С.Иустинова, улуустаабы үөрэх управлениетын инновацияга отделын начальнига Н.М.Сибиряков, ЧГФКСИ декана, педагогическай наука кандидата М.А.Манасьева мусту-бут дьом инныгэр тыл эттилэр, санааларын үлэһитинилэр.

Ааҥыга уоскайа 14 киһи кытыһа. Кытааччылар сүүйа сылдыар үлэһитин дүүһүгэ таһаарылар, бэримбиги ытыһылаарга эппиэттээтилэр. Үлэлэр сүннүлэринэн санаа атаһаһыга буолла.

Түмүккэ улуустаабы үөрэх управлениетыгар, оскуолалар саһааһыларыгар, наукаҥан дьарыктанар үөрэх үлэһиттэригэр сайдыы өссө биригэ бириһитин иһыы – кандидатскай диссертация көмүскэллэргэ тахсыы сорук быһытынан турда. Ону таһынан эрдэ тэриһилибит чинчийэччи педагогтар ассоциацияларын үлэтин улаһыта тутан саһааһын болтуруоһа көтөһүһүнэ. Сэбизт сэттэ киһитин саһааһынан саһаатан тэриһиннэ, председателинэн "Чурапчытаабы" техникаскай колледж директора С.В.Тобохов талыһына.

А.ОСИПОВА,
улуустаабы гимназия нуучча тылын уонна литературатын учуутала.

САЙЫНЫ КӨРСӨ – ЭБЭЭЛЭР БАЛЛАРА

Ыам ыйын 22 күнүгэр П.М.Решетников аатынан народнай театрга саһаан сайыны көрсө эбээлэр баллара буолан ааста. Киһи сэлэһинэ, үгүс нэһилиэктертэн эбээлэр, эһээлэр мустан көрү көһүлүтүн туттулар, араас конкурстарга кылыһыһылар. Оҕо састарын ооннууларын хаамыһыны, хаһылыгы умуһуатылар, эдэр састарын санаан бэлэһинэн, балаһаһынан үгүһүтээтилэр, көрдөх өстөрөгөһүгэ кытан сүүрдүлэр-көтүлэр.

Бу күн эбээлэргэ аһаан араас конкурстар ытыһыһылар. Сэттэ номинацияга бары да араа-бараа тэһигэ кириһэн жюрины тиритиниэрдилэр, ол да буоллар, кыһылааһар быһаарыһан аһал бириһитэринэн наһараадалаһылар. Ол курдук, "Долгулдуһар үлүн сүһүөх" номинацияга 10 тутум үрүг көмүс үлүк, хойуу сүһүөхтөөх болтоһоттон 73 састаах Анна Карпузова бастаата. Дирингтэн сылдыар Альбина Борисова "Кэрэ куолас" аһака тигистэ. Интерактивнай хоббилаах эбээлэн болтоһоттон Наталья Логинова аһатанна. "Бастык пляскаһыт" Чурапчы сэлэһинээһиттэн Парасковья Коркина буолла. "Бастык аһыт" аһы "Умуллубут вулкан" дьыһа болуһуһитин Дирингтан Анастасия Филиппова ыла. Оттон "Эр киһи хараһын аһыһыга" номинацияга хаһаайкатынан Сыһаантан Фекла Горохова буолла. Түөрт ураты, араас деталларынан ситэриһилэр сайыһыгы комплект таналы тигистэн Чурапчы сэлэһинээһиттэн Евдокия Захарова "Бал бастык наһаа" аһака тигистэ.

Хаһылыгы көрсөргө Чаһыр ветераннарын сэбизтин председатели Иван Иванов тэһигэһин буһаата, хаамыһаба эмиз Чаһыртан Николай Афанасьев кыһыны үөрүүтүн билэ.

Дьэ, ити курдук үөрэ-көтө үгүһүтээн, ылаан-туойан, хаартыскаба түһөн 70-80 састаахтар мустан, дуһуһа сынныан, күһтэригэр күөс эһинэн, эдэрдэригэр түһэн тарастылар. Сайыны көрсө эбээлэр балларыгар ордуу тэрээһиннээхтик Сайыт (председатель Ф.А.Дружников), Холтоһо (Л.С.Нахиллова), Болтоһо (А.Г.Савицкая) ветераннара кылыһыһар.

"СО" корр.

**ССРС, РСФСР, САХА АССР ҮТҮӨЛЭЭХ ТРЕНЕРДЭРЭ, СР ҮТҮӨЛЭЭХ УЧУУТАЛА,
"ОКтябрьская революция", "БОЧУОТ ЗНАГА" ОРДЕННАР КАВАЛЕРДАРА
ДМИТРИЙ ПЕТРОВИЧ КОРКИН ТӨРӨӨБҮТЭ 75 СЫЛЫГАР АНАПНААХ
СПОРТИВНАЙ ТЕМАҤА ПИТЕРАТУРНАЙ КОНКУРС БАЛЛАҤЫННАТА**

Сыһаа-соруга: сахалы уус-уран литературоһа таһталы иһэрин, спортивнай темаҤа уус-уран айымныһы сурулар, айар дьобуруу сайыһыһарынан көһүлүһүн.

Болдоһо: 2003 сыл мусту устар 15 күнүтэ. Саһааланан алтынны 1 күнүгэр түмүктэнэр.

Кытталар: конкурс иһи бөлөһүнэн ытыһылар – 18 састарыгар дьыһа оҕолорго уонна улахан дьонго.

Усулуобуйата: спортивнай темаҤа прозаическай, драматическай уонна поэтическай айымнылар кыһыһыһылар. Маһыһаба эбэтер компьютерга иһи интервалынан бэһээтэһимит, орфография туһулуһуугу эрэ матырыһааллар ыһаһылар. Айымны 5 страницаһаттан ордуу суоһаах. Биригэ автор 3 аһыһыттан ордуу кыһаһыт.

Суруһулар: "Саһа олох" хаһыат редакцияһыгар автордар аһтарар тоһуру суруһулар, састара бэлэтэһэн ытыһыһылар.

Үлэлэри аһал жюри көрөр, сыһаһылар. Кыһыһыһылар дипломыһынан, аһал бириһитэринэн наһараадалаһылар.

Чурапчытаабы государственной физической культура уонна спорт института.

Чурапчытаабы республиканскай орто спортивнай интернат-оскуола.

"Саһа олох" редакционнай-издательскай холбоһук.

Билиги улууспутугар нэбилээнньэни информациянан хааччыыга, билиини-көрүүнү тарбатыга, культураны, духуоһу сайыннарыга 20 библиотека кининэммит ситимгэ холбоһон үлэһиллэр. Ол иһигэр 18 нэбилэик филиаллара, киин уонна оҕо библиотекалара киирэллэр. 2003 сыл тохсунньу 1 күнүгүсү туругунан киин библиотечнай ситим (КБС) кинигэтин фондута 224648 экзэмпльга тэҥнэһэр, ааҕааччы ахсаана 14003 буолла.

Киин библиотекаҕа методико-библиографическай, кинигэни комплектыр, огторор, тарҕатар отделлар, правовой информация киинэ уонна ааҕааччыны, нэбилээнньэни кытта үлэ отдела үлэһиллэр. КБС мытар үлэтин сүрүн хайыскаларынан чөл олоһу пропагандалааһын,

БИБЛИОТЕКА СУОЛТАТА ХАННЫК ДА ҮЙЭБЭ СҮППЭТ

Кинигэ фондатын комплектааһын "Мир знаний" тэрилтэ нөҕүө кининээн ытыллар. Периодическай бэчээккэ сурутуу сыл агардылы-

спаллар.

Билигин кэмгэ саҥа технологиялары үлэбэ киллэрин, туһаны ооруа күүскэ турар. КБС-ка билигин 10 автоматизированнай үлэ миэстэти тэрилинэ. Кадры кытта үлэбэ болҕомто ууруллар. Кэлин сылларга кэтэктэн үөрэнээччи элбээтэ. Үлэ квалификациятын үрдэтигэ республикатаабы да семинарларга, КБС да мытар семинардарыгар үлэһиттэр мэлдьи сылдьаллар. Билигин барыта 34 библиотекарь үлэһиир, ол иһигэр үрдүк анал үөрэхтээбэ 17, үрдүк педагогическай үөрэхтээбэ 4, орто анал библиотечнай үөрэхтээбэ 6, атын үөрэхтээбэ 7.

нан барар. Бэчээт сыаната үрдүү турар, харчы көрүлүүтэ эбиллибэт, онон нэбилээнньэни аалыйар үгүс бэчээтин суруттарар кыах суох буолар. Саҥа кинигэ кириитэ эмгэ үл-харчы кырыымчыгынан нормативтан кыра, онон фонданы хангатыыга, хаачыстыба өттүнэн тупсарыыга итэбэс элбэх. Хайа баҕарар үлэ үлүгэ да, малтөх да өрүттэрдэх. Билиги улууспутугар библиотечнай дыала сайдытыгар проблемалар үгүстэр. Олоргон сүрүн суолталаахтарыгар тохтоубу баҕарылар. Кинигэни кинигэни хаачылыынан эрз олоробут, кэмэйэ, биллэн турар, кыра, итэбэс. Олуктоох бюджеттан кеме 1990 сылтан биридэ да онгоһула илик. Бэчээккэ сурутууга анал кемүсэммит ыстатыйа суох, араас быстах ороскуокка көрүлүүбүт үл барыта сурутууга туттуллар. Библиотекалар олох сайдыытын кытта тэҥнэ хаамсан билигини кэм ирдэ-билигэр толору эппиэттиир материальнай-техническай базалаах эрэ буоллактарына нэбилээнньэни кинигэ арангата аарынан хабыллар, киһи аймах үлэһэргэ муспут духуонай баайын – кинигэни кытта ыкса доҕордоһор кыактанар. Кинигэни хааччыыны суох буолуобуттан 10-тан тахса сыл устата биридэ да үл саҥа кинигэни атылаһыыга көрүлүз илик.

Библиотека дыалатыгар информатизация салгы сайдан иһиктээх. Билиги КБС-пыт Интернеткэ холбонмута эрэри, быйыл төлөбүрэ быһарыллыбакка бу өгөнөн туһаммакка олоробут. Сайдыыга үбүлээһин инникити сымаллаах программаларынан конкурскай төрүөккэ олобуран ытыллар буолар. Онон хас биридэни библиотека манньк үлэһиттэргэ дыаланыктаах. Ханньк да үйэ үлэһитинэ, дыон-норуот духуонай аһылыкка, культурнай олоххо тардыһыыларга малтөөбүт, онон библиотекалар син-биир аптека эбэтэр бороодукта маҕаһынын курдук таһыи суолталаахтар, олоһу кытта тэҥнэ сайдан иһиктээхтэр.

В.А. ПЛАТОНОВА,
улуустаабы кининэммит библиотечнай ситимнэрин директора.

Д. П. КОРКИН УБҮЛҮӨЙҮН КӨРСӨ

Быйыл ССРС үтүөлээх тренерэ Д.П.Коркин төрөөбүтэ 75 сылын көрсө үгүс өрүттээх үлэ ытыллар. Библиотекалар үгэс курдук тэрийэн үлэһиттэри быыстапкаларга, бэсэдэлэргэ, атын да маассабай дыаһаллара бу сүдү киһибитигэр ачаныйлар. Киин библиотекка улуус, республика библиилээх спортсменнарыгар ачанымт "Олимп дойдум – Чурапчы", "Чурапчы чулуу тренерэ" дьон кинигэ быыстапкаларын үлэһиттэ. Манна "Д.П.Коркин – заслуженный тренер СССР" дьон картотека онгоһуллуна. Ону таһынан туустууга, биридэ дойдулаахтарбытыгар, биллиилээх спортсменнарга ачанымт тематическай паапкалар болҕомтону тардаллар. Сонун дыаһалынан Бахсытаабы филиал (сэб. Аргунова Л.П.) үрдүкү кылаас үөрэнээччилэригэр "Коркин үтүө аата умнуллубат" дьон лектордар конкурстарын, "Тренер Коркин таһаарбыт сулустара" дьон викторинаны ытытыга буолар. Маны таһынан чөл олоһу пропагандалааһынна "Сизэр-майгы, чөл олох, итэбэл" дьон темаҕа Чурапчыга, Хадаарга "төгүрүк остуоллар", "Сизэр-майгы, эт-хаан өттүнэн туруктаах буолуу", "Кэрэ дьуһун бэйэбиттэн тутулуктаах", "Норуот эмитиэктэ", "Дьыһтээри стадионар" дьон темаларга Хатылы библиотекатыгар (сэб. Иустинова М.П.) бэсэдэлэр, быыстапкалар ытытыллылар.

В.Н. ЕГОРОВА,
КБС библиотекара.

БИЛИИ КЫЛАДАБЫАЙА

Быйыл кыһын Чурапчыга олоро кириэхпиттэн киин библиотекка элбэхтик сылдьабын, сурунаал, хаһыат, кинигэ арааһын ааҕан абыранным. Онон библиотекка үлэтин туһунан быстах санааларбын кылгастык суруйарга санан-ным.

Аан маһнайгынан, бу үл-харчы кырыымчык кэмигэр библиотекка суруттарар хаһыата, сурунаала элбэһин хайҕааһым. Агардас ааҕар саалаҕа 20 суол араас хаһыат, 28 суол араас дыкити ааттаах-суоллаах, дьэрэксэн ойуулаах сурунааллар саас-сааһынан "миллион аах" диэбиктии кэпсэлээччи ууруллан сыталлар. Маны таһынан абонемент отделыгар өссө эбии 10-ча сурунаал сурутуллар эбит. Чакчы даҕаны бу дьыа биридэ улуус таһымыгар аан дойдун өркөн өйдөөхтөрүн, суруйар талааннаахтарын айымньыларын, үтүмэн үгүс сонуну-нормалы муспут билии-көрүү кырата суох кыладабыйа эбит. Ааҕар саалаҕа билии-көрүүн бадалаах дыон ахсаабакка сымдыллар. Ордук улуус гимназиятын оҕолоро уонна кэтэктэн үөрэнэр студенттар кэлэн ааҕалларын, дьэрэктаналларын бэлэтиги көрдүм.

Иккис хайҕаабыт өрүтүм дьон – бу билии кылатын кыһамнылаах үлэһиттэрэ. Киин библиотекка, тусла дьыбэ үлэһиир оҕо библиотекатын холбуу 16 үлэһит көрүлүр. Кинилэр өссө нэбилэктэрдээри филиаллары салайан, сүрүннээн үлэһиттэр. Бу дьыбас коллективка бары даҕаны олус эйэлээхтик, кыһамнылаахтык, биридэ түмүсн үлэһиттэрэ харааха быраҕыллар. Үлэ режимин толору тутуһаллар. Соробор өссө ааҕааччы илгэриэһигэр утары баран, үлэһитин чааһын уһатан биэрэллэр. Дьыа куруук сылаас, ыраас, чуумпу. Ааҕар саалаҕа 20 киһи холкутук ааҕан, үлэһит барар миэстэлээх. Араас дыаһаллары ытытыга 30-40 даҕаны киһи опоруон сөп. Манна ааҕааччыны кытта үлэбэ отдел сэбиэдиссэйэ Н.Г.Захарова, абонементка С.Р.Седальцева, библиотектарда Л.П.Монастырева, Н.Н.Аммосова, М.Н.Аманатова ис сүрэхтэриттэн кыһаллан-мүһэллэн үлэһиттэр. Ааҕааччыларга олус эйэлээхтэр, наадылар литератураларын

дэбигис булан биэрэллэр эбэтэр хантан булары сүбэһиллэр. Маны таһынан араас маассабай, ааҕааччылар тардар, билиини-көрүүнү тарҕатар дыаһал бөдөтүн ытыллар, быыстапка арааһын туруораллар. "Өркөн өй" дьон интеллектуальнай куллубу үлэһиттэр, улахан сибээһи быыстапкатын тэрийэн ытыллар. Араас суруйааччылар, биллиилээх дьону кытта көрсүһүүлэри тэрийэллэр. Холобура, быйыл саас народнай поэт Н.И.Харлампьеваны, учуонайдар Н.И.Окоросованы, О.М.Харайбагананы, поэсска Н.Михайлова – Сайаны кытта көрсүһүүлэри онгодулар, Яковлев В.С. – Далан төрөөбүтэ 75 сылын араас дыаһаллары ытытылар.

Түмүктэр билиги киин библиотекатын үлэһиттэрин кыһамнылаах үлэһиттэн астынарбын биллэрэн турар, инникитин өссө ситиһиллээх үлэни, дыолу-соргуну библиотекка үлэһиттэрин күнүз баҕарабын.

И.П. ПОНОМАРЕВ,
ааҕааччы.

Хаартыскаҕа: киин библиотекка ааҕар саалаатыгар.

УБҮЛҮӨЙДЭЭХ БИБЛИОТЕКА

Үлэһиттэр депутаттарын Чурапчы оройуонунуаҕы Сэбиэтин ситэриилээх комитетын 1953 сыл бэс ыйын 30 күнүгүсү быһаарытынан Хатылы нэбилэһэр сельскай библиотекка от ыйын 1 күнүгэр аһыллыбыта. Бастагы библиотеканыан Е.Д.Протодаконова үлэһиттэ. Ахһыл документа көрдөрүүнэн, 1953 сыл бүтүүтүгэр библиотекка 1879 экзэмпль кинигэ, брошюра баара, 178 ааҕааччы 685 кинигэни уларсыбит. Хатылы библиотекатыгар 50 сыл устата сырдыгы, билиини тарҕатааччынан Е.Д.Протодаконова, Ф.Г.Афанасьева, А.Е.Баина, А.Г.Поньмарева, Е.Дьячкова, Е.А.Никольева, Я.И.Прудская, ССРС культуратын туйгуна М.Д.Сергеева, Х.П.Федулова, Л.Н.Догордурова, СР культуратын туйгуна Д.А.Картузова, М.Н.Захарова, ССРС культуратын туйгуна М.П.Иустинова, С.С.Драгунова үлэһиттэр.

Библиотека нэбилээк общественной олоһу аһыһынайдык кыттар. 1970–1980-с сылларга зоналарга, йотоннор

оройуонугар 20 библиотека баарыттан Хатылы библиотеката 1981с. туйгун үлэтин иһин оройуон "Бочуотун кинигэтигэр" киллэриллибитэ, 1982 с. "Туйгун үлэһит библиотекка" аатын республикаҕа биридэ бастаһынан ылбыта. Библиотека оройуонга, кэлин улууска, республикаҕа мытыллар көрүүлэргэ, конкурстарга кыттан, мэлдьи инники күөһүгэ сымдыарыгар, кыһылааһынан тахсарыгар манна үгүс сыл үлэһиттэ ССРС культуратын туйгуна М.П.Иустинова үтүөтэ-өгөтө элбэх. Мария Петровна актыыбыйа общественник, бастыг пропагандист, оһыттаах специалист быһытынан коллегаларыгар үтүө холобур буолар.

Үйэ агардаах үбүлүйгүнэн, Хатылы нэбилэһин билингэ-көрүүгэ угуйар информация киһиэ, улуус биридэ бастыг библиотеката!

Д.П. ЕГАСОВА,
КБС методика.

Хаартыскаҕа: М.П. Иустинова.

ГОСУДАРСТВЕННАЯ РЕГИСТРАЦИЯ ПРАВ НА НЕДВИЖИМОСТЬ

Государственная регистрация прав на недвижимое имущество и сделок с ним — особый институт гражданского права. Предусмотренная законом процедура регистрации при отчуждении недвижимости значительно расширяет возможности выбора сторонами способов оплаты и передачи имущества.

В настоящее время учреждениями юстиции по регистрации прав с недвижимым имуществом и сделок с ним (Регистрационной палатой Республики Саха (Якутия)) ведется Единый государственный реестр прав на недвижимое имущество и регистрация сделок с недвижимостью, а также регистрация ограничений прав.

Государственная регистрация прав на недвижимое имущество и сделок с ним — это юридический акт признания и подтверждения государством возникновения, ограничения, перехода или прекращения прав на недвижимое имущество. Государственная регистрация является единственным доказательством существования того или иного права конкретного субъекта гражданского права. Следует подчеркнуть — регистрация прав в учреждении юстиции производится только в случаях прямо предусмотренных законом.

Федеральным законом от 21 июля 1997 года № 122-ФЗ "О государственной регистрации прав на недвижимое имущество и сделок с ним" предусмотрено — ранее возникшие права (до 31 января 1998 года) признаются юридически действительными. Государственная регистрация таких прав производится по желанию правообладателей.

Особенностью государственной регистрации является заявительный порядок. Только по заявлению правообладателя или доверенного им лица начинаются регистрационные действия.

Государственной регистрации в учреждении юстиции подлежат следующие вещные права:

- право собственности;
- право пожизненного наследуемого владения земельным участком;
- право постоянного (бессрочного) пользования земельным участком;
- право хозяйственного ведения;
- право оперативного управления;
- сервитут (для пользователя сервитутом — право, а для владельца вещи — обременение).

Регистрации подлежат сделки приведенные ниже:

- договоры купли-продажи жилых помещений;
- договоры мены жилых помещений;
- договоры дарения недвижимости (жилого и нежилого назначения);
- договоры аренды;
- договоры аренды с выкупом;
- договоры продажи предприятий как имущественного комплекса, в том числе в процессе приватизации государственных и муниципальных предприятий;
- договоры аренды (земельных участков, жилых помещений (юридическими лицами) независимо от срока; зданий и сооружений, нежилых помещений и земельных участков — на срок не менее 1 года, а также аренды на

неопределенный срок; предприятий как имущественных комплексов.

Кроме того, подлежат регистрации акцессорные сделки (сделки, заключенные для того, чтобы изменить или расторгнуть ранее зарегистрированные сделки с недвижимостью) (например: уступка требования по зарегистрированной сделке; соглашение об изменении или расторжении зарегистрированного договора).

Регистрации подлежат ограничения (обременения). Ограничения (обременения) — это наличие установленных законом или уполномоченными органами в предусмотренных законом порядке условий, запрещений, стесняющих правообладателя при осуществлении права собственности либо иных вещных прав на конкретный объект недвижимого имущества. Весьма распространенными ограничениями (обременениями) являются аренда, арест, ипотека, доверительное управление имуществом.

Таким образом, в предусмотренных законом случаях без регистрации права на недвижимое имущество права не признаются за конкретным субъектом гражданского права, а сделки без государственной регистрации не признаются заключившимися.

А. П. МАКАРОВ,
регистратор прав Представительства
учреждения юстиции по регистрации прав
на недвижимое имущество и сделок с ним
РС (Я) в Чурапчинском улусе.

ЭБЭРДЭЛНЬБИТ

Тапталлаах абабытын, кэргэммин, улуустаагы ис дьыала отделын ветеранын **ОКОНЕШНИКОВ Степан Петрович** 55 сааскын томточчу туолбуккунан итиитик, истииник эбэрдэлибит!

Күндү киһибитигэр сир үрдүгэр баар бары кэрэни, үчүгэйи, чэгиэн доруобуйаны багарыбыт.

Биһиги туспутугар ахсаабат кыһамньы, эбэбэс, истик сыһыанын иһин барба мэхталбытын этэбит.

Оҕолорун, кэргэнин.

Улуустаагы ис дьыала отделыгар үһүн сылларга угалаһан розыск старшай опермолно-маченнойнан үлээбиз, отставкага сылдьар милиция майорун **ОКОНЕШНИКОВ Степан Петрович** 55 сааскын томточчу туолбуккунан итиитик, истииник эбэрдэлибит!

Үлээбиз отделыгар үтүө субэбинэн көмөлөһөргөр мэхтанобит, эбэрдэргэ...олобур буоларынан кизин туттабыт.

Күндү Степан Петрович, Эйизэх уонна олобун эрэллээх аргыһыгар, тапталлаах кэргэннэр **Евдокия Семеновна** саха алмаатын мурдук кытаанах доруобуйаны, үлэбитигэр ситиһиллэри багарыбыт, оҕолоругут, сиэннэргит үөрүүлэринэн арыалланан үһүниук дьоллоостук оҕолорун дьин алгыһыбыт.

Улуустаагы ис дьыала отделын коллектива.

Күндү кыһын, балтыбытын, эдьийбитин, Чурапчы арты оҕуолатын учууталын, Саха Республикатын норуотун үөрэтириитин туйгунун **Прасковья Петровна СМЕРНИКОВАНЫ** үйэ анардаах үбүлүйкүнэн истииник эбэрдэлибит!

Үөрэтэр-иитэр кэнчээри ычатыгы истиһиһирэх мэхтал тылларынан, чугас дьонук сылаас тапталларыгар үйүдэрэн өссө айымньылаахтык үлэлээ.

Эн үтүө сыһыанын, биһиги туспутугар кыһамньын, дьолуннаах субэ-аман иһин барба мэхталбытын тиздэбит.

Эбэрдэни кытта **Анна Соморсунуттан** ийэн **Татьяна Иннокентьевна, Федоровтар, Бытыровтар, Тарабукиннар, Дьокускайтан Лаптевтар, Алексеевтар, Тарабукиннар, Диринтан Аммосовтар** дьин кэргэттэрэ.

01 иһитиннэрэр

ТЯ БАҔААРА ТАХСЫБАТЫН ТУҔУГАР

Тыа баһаардара кэнник сылларга элбээн иһэллэр, үгүс хоромньуну таһаараллар, киһи олоһор кутталы үөскэтэллэр. Ол иһин саас, сайын баһаартан кутталлаах сезонунан биллэриллэр.

Былырынныгы сезонга республика үрдүнэн 818 тыа баһаара бэлиэтэммитэ, 774,9 тыһ. гектар иэниэх тыа умайбыта. Ити иһиттэн нэһилиэннээ сэрэбэ суох буолууттан 365 баһаар тахсыбыта. Уолсай хоромньу 44 мөл. 845 тыһ. солк. тэҥнэспитэ, республика бюджеттар улахан охсууну оҕорбута.

Тыа баһаардара, сүрүннээн, баһаарынай быраабылалары тутуспаттан уонна хонууну өртөөһүнтэн тахсаллар. Бириэмэтингэр тыа баһаардара булуллубакка улаатан нэһилиэннээ кутталы үөскэтэр түбэлтэлэрэ аҕыйаа суох.

Биһиги улуустуун улан көрөр буоллахха, аастыт сылта 29 баһаар тахсыбыта. Бары нэһилиэннээ уоттан сэрэбэ суох буолууттан. Сэттэ киһиэхэ эппиэттэһкэ тардыллар дьыала тэрилтэн көрүлүбүтэ. Уоттан сэрэбэ суох буолууттан тыа умайытын тахсытынын иһин РФ ХК 261 ыст. 1 чааһынан, соруйан уматын иһин 261 ыст. 2 чааһынан буруйдаахтар эппиэттэһкэ тардылаллар.

Тыа баһаара тахсыбатын инниттэн манньк быраабылалары тутуһун:

- тыада, хонуута уот оттон баран көрүүтэ суох хаалларыман, бараргытыгар умуллараргытын умнуман;
- табахтыргытыгар, испиискэнэн туттаргытыгар сэрэхтээх буолуу, умулларбакка бырабыман;
- искрогасителэ суох транспор сыры дабайарыгар, повороттарга (эргиллин суолларга), суол кытытыгар баһаары мытыан сог;
- тэрилтэлэр, салайааччылар таас чоҕу күн уотуттан хаххалаан бүрүйтэриэхтөөхтөр;
- пилорамаларга бөрү, мас тобохторун бириэмэтигэр комуйан иһин;
- дьин таһыгар тыаллаах күн бөрү уматарга тизтэйимэ;
- дьинэр тыаттан 15 метртэн итэбэһэ суох тэйичи тутулуохтаахтар.

Быйылгыттан кураан сабаланынан улахан тыа баһаардара буолуохтарын сол дьин СР Гражданскай оборона дьыалаларыгар, ыксаллаах быһыыга-майгыга уонна айылҕа алдыанытын содуларын туоратыгыга министерствотун 33-748-5 №-дээх дьаһалынан сааскы өртөөһүн бобулар.

Чурапчытаагы уоттан быһымыр этэрээт инспекцията.

СУТУКТЭННИБИТ

Ғабышев Эдуард Борисович аатыгар 2000 сыл кулун тутар ый 18 күнүгэр бариллбит 14 АМ сериялаах, 980652 №-дээх водителскай дастабырынанна, 14 КС сериялаах, 679126 №-дээх бистах кенгулскай карточката сулуттаринан дьингэ суохтарынан ааһыллаллар.

ТАКСИ

**Күн ахсын
АЛЛАРАА БЭСТЭЭХХЭ
дьону таһабын
Тел. 42-151**

Ага доруу сэринтин кытылаада, тыл, кыһаһай туһу ветеран, патриоттарга туйуу, Чурапчы салыһатын олоһоор **ОКОНЕШНИКОВ Николай Яковлевич** маддан өлбүтүн быраатыгар дьинг кутурамытын тиздэбит, Ыкса малларга, Октябрьскай түөлбөтүн олоһоохторо.

Кыһаһа нэһилиэннээ олоһоор, «Дьаарбан» тирэх баһынай кыһаһа-тыбатын салыһаһа **ВЛАДИМИРОВ Егор Егорович** ырааһа ырыттан өлбүтүн дьинг кутурамытын тиздэбит. — Биргэ үөрөмүт улаһаһаһа Владимир Егор Егорович олоһон барыһынан кэргэннэр Мария Ильинична, уоһатарыгар Александр, Егор, Илья, киһиттэригэр, сиэннэригэр **Евдокия Соломеевна, Екатерина Захарова, Светлана Федорова, Ирина Захарова, Александра Бурнаева.** — Күндү аҕа Владимир Егор Егорович олоһон туоратыһынан биргэ үөрөмүт тобурарыгар Илья уонна дьонук Кыһаһа арты оҕуоларыгар үөрөмүттэр, ууһуна Галина Михайловна Аммосова.

Мыһаһаһа бөһүлөгүн олоһоор, тыл, үгэ ветеран, сорсуннах олоһоор **ДИОДОРОВ Димитрий Прокопьевич** ырааһа ырыттан олоһон туоратыһынан кэргэннэр **Альбина Николаевна, Олоругар, Сиэннэригэр, Бары чугас дьонугар, ийиһтарыгар дьинг кутурамытын тиздэбит.** Чурапчытан Варвара, Гаһрип Поповтар дьин кэргэттэрэ.

Күн-кубай ийиһтаро, Кыһаһа нэһилиэннээ олоһоор **БАРАШКОВА Евдокия Гаврильевна** үһүнүк маддан олоһон туоратыһынан дьонугар убаастаһылаах **Александр Филиппович** уонна **Дмитрий Филиппович** Барашковтар дьин кэргэттэригэр, аһаһтарын таһаһа улаһаһа, дьинг кутурамытын тиздэбит. Маргарита, Константин Захаровтар.

Чыаптаратаагы «Ырыс» салыһаһа киһин уу-ууе салыһаһаһа **Борисова Светлана Афанасьевна** таһаһаһа аҕа, тыл, үгэ ветеран **БОРИСОВ Афанасий Васильевич** ырааһаһа маддан олоһон туоратыһынан дьинг кутурамытын тиздэбит. Чыаптаратаагы «Ырыс» салыһаһа киһин улаһаһаһа, ар дьон народнай хорун коллектива.

Редактор: Г.Г. ПОПОВ.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670,
Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫТ:
редактор — 41-332, отделлар — 41-265.
E-mail: sanaoloh@cherap.sakha.ru

Хаһыаты тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительството, улуус дьаһалтата, редакция. Хаһыат сахалын тылынан оптуорунньукка, чаппиһэргэ, субуотада таһар. Хаһыат индекса: 54907.

"Сага олох" редакцияһа-издательскай холбоһук.
Офсетнай бэһээт. Сахааһын № 60. Тираж 2443.
26.05.2003 с. бэһээтэ бариллинэ.

Автор суругар этиһэр санаа редакция позициятыгар маддан сөл түбэһэр буолбатах. Сурукка ийиллар чахчылар кырдыктаахтарыгар эппиэтинэһи автор тус бэйэтэ суһар.